

ESG IN DE PENSIOENSECTOR VOLGENS 18 PROFESSIONALS

Door Jolanda de Groot en Jorinde Vroonhof

Financial Investigator legde een 18-tal professionals een aantal vragen voor over ESG in de Nederlandse pensioensector: Wie dient uiteindelijk te bepalen hoe het ESG-beleid van een pensioenfonds eruit moet zien? Is er dwang vanuit de toezichthouder nodig om ESG-beleid te implementeren in de hele beleggingsportefeuille? Wat weerhoudt pensioenfondsen ervan om de gehele beleggingsportefeuille ESG-proof te beleggen? Mag ESG-proof beleggen rendement kosten? En wanneer wordt ESG-beleggen mainstream?

Wie dient uiteindelijk te bepalen hoe het ESG-beleid van een pensioenfonds eruit moet zien?

Anna Grebenchtchikova, Vice President Solution Sales, Société Générale

> Pensioengeld is deelnemersgeld, en zodoende moet beleggingsbeleid aansluiten bij deelnemerswensen. Dat gebeurt indirect, middels bestuurders die het beleid bepalen. Dit betekent echter niet dat bestuurders klakkeloos alles wat de deelnemers willen moeten opvolgen. De bestuursleden hebben de plicht voor een zo goed mogelijk pensioen van hun deelnemers te zorgen, op korte en lange termijn.

Vooraf dat laatste sluit goed aan bij ESG-beleid. Uit geaggregeerd onderzoek van meer dan 2000 studies naar ESG, gedaan door Friede, Busch en Bassen, blijkt dat bedrijven die best-in-class zijn in ESG, op de lange termijn beter presteren. Zodoende zou je misschien zelfs kunnen stellen dat als een bestuurder wil voldoen aan zijn plicht, ESG geen optie maar een vereiste is.

Tegelijk is het belangrijk te beseffen dat zelfs als de bestuurder vol wil inzetten op ESG, deze dat niet kan zonder dat de markt hiervoor de juiste opties aanreikt. Op deze wijze bepalen marktpartijen de facto ESG-beleid, zij ontwerpen de riemen waarmee men kan roeien. Zodoende zijn zij verplicht niet alleen goed naar de sector en de bestuurders, maar ook naar het nieuwste onderzoek te luisteren. De invloeden hiervan zijn duidelijk zichtbaar. Waar de markt ESG eerst voornamelijk aanbod als invulling voor het kopje alternatieve beleggingen, wordt het langzaamaan een gedegen bodem voor iedere beleggingscategorie.

Tegelijk laat dit proces zien dat er niet één bepaler is op het ESG-toneel: deelnemer, bestuurder, marktpartijen en research spelen ieder hun rol.

Hedwig Peters, Bestuurder/Lid van de Raad van Toezicht, verschillende pensioenfondsen

> Het pensioenfonds is van en voor de deelnemers. Dat maakt de vraag wie uiteindelijk het ESG beleid bepaalt, eigenlijk heel gemakkelijk te beantwoorden is. Maar zoals wel vaker zit het venijn in de staart.

Inmiddels is het gebruik van een enquête om deelnemers te polsen bij belangrijke zaken een groot gemeengoed geworden. Zaken met betrekking tot ESG kunnen daarin gemakkelijk worden meegenomen.

Aangezien de gemiddelde respons op een deelnemersenquête laag is, blijft het de vraag of op de specifieke ESG-vragen voldoende antwoord en richting voor het bestuur wordt gegeven.

Anekdotisch is een bezoek aan een vestiging van een van mijn fondsen waarbij tijdens een deelnemersbijeenkomst het thema windenergie aan de orde kwam. Tijdens de pauze sprak een deelnemer mij aan met een zeer overtuigend verhaal over waarom het goed zou zijn om voor het thema windenergie te kiezen. Een andere deelnemer die erbij kwam staan, bleek mordicus tegen windenergie te zijn vanwege geluidsoverlast. Heel verhelderend en een mooi moment om te laten zien dat het niet simpel is om tot een afgewogen ESG-beleid te komen.

Mijn conclusie is dat het ESG-beleid moet verwoorden wat de deelnemer vindt. Het is echter aan het bestuur om een invulling te geven. Het bestuur moet afwegingen maken waarbij ook de beleggingstechnische aspecten een belangrijke rol spelen. Niemand zit te wachten op een verouderde biofuel-fabriek omdat dit rond de eeuwwisseling een goed idee leek, terwijl deze belegging inmiddels niet meer te verkopen is.

Is er dwang vanuit de toezichthouder nodig om ESG-beleid te implementeren in de hele beleggingsportefeuille?

Leonne Jansen, Pensioenbestuurder FNV, Lid van SPIL (Sustainable Pension Investments Lab)

> Rond de eeuwwisseling bracht de FNV de brochure over maatschappelijk verantwoord beleggen uit. Bij sommige pensioenfondsen is dit voortvarend opgepakt, bij andere bleef een ESG-beleid lang een ondergeschoven kindje. Er waren immers nog zoveel andere prioriteiten die om aandacht vroegen. En voor kleinere fondsen, die vaak beleggen via beleggingsfondsen, is het lastig om een ESG-beleid in te voeren. Maar de tijd van vooruitschuiven is voorbij. OESO-richtlijnen en IORP II duwen maar één kant op: ESG-beleid is onontkoombaar. Dwingende wetgeving is op komst. In Nederland kunnen we dit regelen met polderafspraken: een eigen IMVO-convenant voor pensioenfondsen. Dit convenant zal geen vrijblijvende afspraken bevatten. Als de uitvoering van het convenant mislukt, zal dwingende wetgeving volgen. Pensioenfondsen die dan nog steeds geen ESG-beleid hebben, zullen de dwang vanuit de toezichthouder gaan voelen. Ik heb zelf meestal een pragmatische aanpak ten aanzien van dwingende wetgeving: als het dan toch moet, laten we er dan voor zorgen dat dit in ons voordeel werkt! We kunnen deze dwang immers gebruiken naar tegenspuiterende vermogensbeheerders, die nog steeds beweren dat ESG-proof beleggen veel geld kost of onuitvoerbaar is. Als deze vermogensbeheerders in Nederland hun marktaandeel willen behouden, zullen zij zich moeten aanpassen. Zij zullen ervoor moeten zorgen dat beleggingsfondsen ESG-proof zijn.

Pensioenfondsbestuurders hebben een gruwelijke hekel aan dwang. Maar als het er dan is kunnen we het ook in ons voordeel benutten. En tot die tijd zou ik onszelf de ruimte willen geven om ESG-beleid op onze eigen wijze in te voeren.

Annette van der Krogt, Hoofd Verantwoord Beleggen, Achmea Investment Management

> Nee, naar onze mening is er geen dwang nodig. We geven zelf al tien jaar invulling aan maatschappelijk verantwoord beleggen voor al onze fondsen en klanten. Deels omdat het aansluit bij onze coöperatieve structuur, deels omdat we het belang onderschrijven van internationale initiatieven als UN Global Compact en het klimaatakkoord van Parijs. Als adviseur van pensioenfondsen zien we ook bij bestuurders steeds vaker een intrinsieke motivatie om maatschappelijk verantwoord beleggen meer aandacht te geven in de beleggingsportefeuille. Waar tien jaar geleden nog vooral aandacht was voor het duurzaamheidsthema om reputatieschade (clusterbommen et cetera) te voorkomen, is het inmiddels uitgegroeid tot een belangrijk uitgangspunt voor het beleggingsbeleid.

Dit merken we ook aan de reacties die we van klanten krijgen tijdens de MVB-Investment Beliefs-sessies die we organiseren. Tijdens deze bijeenkomsten helpen we bestuurders van pensioenfondsen aan de hand van stellingen de MVB-uitgangspunten voor hun fonds vast te stellen. Wat zijn de ambities, de drijfveren en wat is belangrijk qua kosten en rendement? In de uitvoering van het beleggingsbeleid kan vervolgens elke beslissing getoetst worden aan de vastgestelde uitgangspunten. Met deze top-down benadering kunnen pensioenfondsen zelf hun MVB-beleid bepalen en laten uitvoeren, rekening houdend met wat er past bij het fonds en bij de wensen van de achterban. Het zelf bepalen van duurzaamheidsthema's zoals klimaat, gezondheidszorg of mensenrechten binnen de beleggingsportefeuille is de laatste jaren sterk toegenomen. Net als het stellen van concrete doelstellingen op dit gebied. Daar is geen dwang van buitenaf voor nodig.

Jeroen van der Put, Bestuurder en Adviseur van pensioenfondsen

> Het is een belangrijk thema dat al geruime tijd in het maatschappelijk bewustzijn zit. ESG-thema's als clustermunitie, klimaat en mensenrechten worden steeds meer verbonden aan de kapitaalverschaffers.

Het is ruim tien jaar geleden dat de pers volstond met 'pensioengeld – bloedgeld'. Sindsdien is het thema steeds sterker gaan leven. Het klimaatakkoord van Parijs en de komst van de Sustainable Development Goals (SDG) geven daar een verdere krachtige impuls aan.

Het pensioenfonds zal daar door de buitenwereld steeds meer op aangesproken worden. Het is dus riskant voor reputatie en draagvlak als je er geen uitgewerkt beleid voor hebt. Het is dan niet gezegd dat je alle thema's klakkeloos en met hoogste prioriteit moet doorvoeren, maar het is wel belangrijk om kleur te bekennen. Hoe wil je hier als fonds mee omgaan, welke thema's vind je belangrijk en hoeveel prioriteit wil je daaraan geven? ESG is een onderwerp dat naast de klassieke financiële doelstelling in termen van de pensioendriehoek 'ambitie-risico-kosten' gepositioneerd moet worden. Het is een weerslag van de identiteit van het fonds. De achterban moet zich er dus in herkennen. Daarom is het van belang hen nauw te betrekken bij het ontwikkelen van het ESG-beleid.

De rol van DNB is dat zij op relevante onderwerpen uitgewerkt beleid verwacht. Dat geldt dus ook voor ESG. DNB verwacht daarom terecht dat de fondsen kleur bekennen. Die druk mag ze geven. Welke kleur en welke intensiteit, is uiteraard aan het fonds.

Marion Verheul, zelfstandig Investment Consultant, ICC

> Ik ben nooit zo'n voorstander van dwang. Ik vind het wel een goede zaak dat de toezichthouder erop toeziet dat er een ESG-beleid is, maar ik zou het een slechte zaak vinden als zij over de inhoud zou gaan. Het beleid kan ook zijn dat een fonds naast de wettelijke verplichtingen geen aanvullend beleid heeft. Als het bij de achterban totaal niet leeft, het zijn tenslotte hun pensioenpremies, vind ik niet dat je kunt afdwingen dat er toch van alles aan gedaan wordt.

Bij de meeste fondsen waar ik als adviseur of bestuurder bij betrokken ben, leeft het zeker en zijn de laatste jaren veel stappen gezet ter uitbreiding van het ESG-beleid. Door de toenemende vraag is er gelukkig ook meer aanbod ontstaan. Denk bijvoorbeeld aan de vele passieve fondsen met een uitsluitingenbeleid of de MSCI ESG-benchmarks. Dit maakt implementatie, ook voor kleinere fondsen, gemakkelijker. Fondsen hierop wijzen, lijkt mij een schone taak voor zowel de toezichthouder als fiduciair beheerders en adviseurs. Aanmoedigen en faciliteren werkt beter dan dwang!

Wat weerhoudt pensioenfondsen ervan om de gehele beleggingsportefeuille ESG-proof te beleggen?

Barbara Bleijenbergh, Senior Beleggingsstrateeg, PME

> Niets, is ons korte antwoord op deze vraag. Het is slechts een kwestie van tijd. PME is ervan overtuigd dat bedrijven die verantwoord omgaan met mens en milieu, op de lange termijn het sterkst zullen staan. In toenemende mate verwachten onze deelnemers en gepensioneerden dat we hun pensioengeld beleggen in bedrijven en fondsen die een positieve maatschappelijke bijdrage leveren. Ook verwachten zij dat PME waar mogelijk belegt in innovatieve technologische bedrijven uit de eigen achterban die bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. Naast grote bedrijven als Siemens, NXP en ASML zijn er legio kleinere bedrijven waar het bruist van de technologische innovatie.

Vanzelfsprekend staat rendement voorop, zodat wij onze financiële verplichtingen naar onze deelnemers waar kunnen maken. Tegelijkertijd zijn we ervan overtuigd dat een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid noodzakelijk is voor een goed rendement, vooral op de lange termijn.

Tot voor kort had ons beleid Maatschappelijk Verantwoord Beleggen vooral betrekking op het beheersen van mogelijke risico's. We toetsten of de beleggingen voldeden aan een aantal minimum normen en waarden. Maar verantwoord beleggen gaat ook over waardecreatie en over het positief bijdragen aan de maatschappij. In plaats van het voornamelijk beheersen van de negatieve impact, formuleerden we ook een aantal doelstellingen met een positieve impact, bijvoorbeeld op het gebied van klimaatbeheersing. Wij willen bedrijven waarin wij investeren, stimuleren om goede plannen te hebben om temperatuurstijging te verminderen. Onze deelnemers en werkgevers verwachten ook dat wij hiervoor steeds verdergaande maatregelen nemen.

Florentine Hanlo, Senior Fiduciair Manager, Kempen

> Allereerst rijst bij mij de vraag: wat is ESG-proof? Het is een breed begrip: van uitsluiting tot positieve impact investments, en alles daartussen. Dit zien wij ook terug bij de implementatie: bij elk pensioenfonds is de mate van ESG-integratie weer anders.

Ik zie verschillende factoren die een pensioenfonds kunnen tegenhouden hun portefeuille helemaal verantwoord in te richten. Ten eerste leeft het idee dat verantwoord beleggen hand in hand gaat met minder rendement en hoge kosten. Daarnaast zien we dat pensioenfondsen het vormen van een concreet ESG-beleid lastig vinden. Dat komt mijns inziens vooral door de grote hoeveelheid aan thema's waar ze zich op kunnen richten. Men wil het graag 'goed doen' met het belegd vermogen, maar waarop focust het pensioenfonds zich? En hoe vertegenwoordigt het de mening van de deelnemerspopulatie? Dat is volgens mij waar het wringt. Je kunt veel kanten op met ESG, maar het is belangrijk om keuzes te maken.

Onze suggestie: formuleer een expliciet ESG-beleid passend bij de beleggingsbeginselen en maak keuzes als het gaat om het verduurzamen van de portefeuille. Kies bijvoorbeeld een thema, passend bij het pensioenfonds. Je fiduciair manager is er vervolgens om het ESG-beleid en de uitvoering met elkaar te verbinden. Een expliciet beleid is niet alleen een eis van DNB maar helpt ook bij het maken van toekomstige keuzes. Zo hoeft je niet bij elke beslissing om tafel. Bovendien wordt het hiermee een stuk eenvoudiger uit te leggen aan de deelnemers.

Claudia Kruse, Managing Director Responsible Investment & Governance, APG

> Wij staan voor een goed pensioen in een duurzame wereld. Het beleid voor verantwoord beleggen wordt toegepast op de hele portefeuille en op maat gemaakt voor de verschillende beleggingscategorieën.

Wij kijken bij beleggingsbeslissingen niet alleen naar de financiële prestaties. Het is voor ons ook belangrijk of beleggingen beschikken over een goed milieu- en sociaal beleid en of zij goed worden bestuurd.

Dat verantwoord en duurzaam ondernemen niet ten koste hoeft te gaan van het financieel rendement wordt ondersteund door een enkele jaren geleden uitgebrachte meta-analyse van ruim 200 academische onderzoeken.

Centraal staat ons insluitingsbeleid waarbij we bedrijven onderverdelen in koplopers, achterblijvers en beloftes op het gebied van duurzaamheid. Na 2020 willen we alleen nog beleggen in koplopers en beloftes per sector. Beloftes zijn bedrijven die veelbelovend zijn – ook omdat wij als aandeel- of obligatiehouder met bedrijfsspecialisten en directies om de tafel gaan en hen stimuleren stappen te zetten. Dit betekent dat wij nauw betrokken zijn bij onze beleggingen en tijd en moeite investeren om alle aspecten goed te doordringen. Uiteindelijk zullen we straks in minder bedrijven beleggen dan we vandaag de dag doen en zal dat de beleggingsportefeuille zo duurzaam mogelijk doen zijn.

De doelstelling is om onze Carbon-footprint voor de aandelenportefeuille te reduceren met 25%. Sinds 2015 sturen wij ook actief om in 2020 rond de € 58 miljard belegd te hebben in beleggingen die aan de Sustainable Development Goals bijdragen. Met pensioenbeleggen kunnen we dus absoluut een verschil maken in de reële economie.

Maureen Schlejen, Hoofd Institutional Clients Netherlands en Client Servicing, NN Investment Partners

> Het is een grote uitdaging om de gehele portefeuille ESG-proof te beleggen, maar het is zeker te doen. Pensioenfondsen zijn er duidelijk mee bezig en maken stappen. Soms kleine en soms grote stappen. Voor een steeds groter deel van het beleggingsuniversum kunnen we de toegevoegde waarde laten zien van ESG-criteria. De lat wordt echter steeds hoger gelegd. Implementatie van ESG is opgeschoven van het enkel uitsluiten van niet-duurzame beleggingen naar bewuste allocatie naar bedrijven die een specifieke bijdrage leveren aan maatschappelijke doelen.

Sinds de introductie van de duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's) van de Verenigde Naties kun je beter duiden waar bepaalde beleggingen aan bijdragen, maar het is lastig om dit voor elke belegging in de portefeuille concreet te maken. Zeker voor passief beheerde delen van de portefeuille, waarbij je geen duidelijke keuze maakt om uiteindelijk alleen te beleggen in bedrijven die zich committeren aan de SDG's en in hun bedrijfsmodel daar invulling aan geven.

Beleggingsoplossingen die hieraan wel voldoen komen gelukkig in meerdere mate beschikbaar om een volledige ESG-proof portefeuille ook daadwerkelijk te kunnen implementeren. Binnen onze organisatie richten we ons dan ook op dergelijke innovatieve beleggingsoplossingen die aantrekkelijke financiële rendementen duidelijk combineren met maatschappelijk rendement. Deze stappen vergen, ook voor pensioenfondsen, wel dat je je buiten de gebaande paden van ratings en gestandaardiseerde cijfers moet durven begeven!

Mag ESG-proof beleggen rendement kosten?

Sevinc Acar, Investment Director Fixed Income, PGGM

> Wij zijn ervan overtuigd dat financieel rendement hand in hand gaat met onze duurzaamheidsambities. Een goed uitlegbaar en duurzaam rendement is ons ultieme doel. De integratie van ESG-factoren leidt tot beter geïnformeerde beleggingsbeslissingen en biedt beter zicht op langetermijnrisico's die onze reputatie of beleggingsresultaten kunnen schaden. Binnen Fixed Income hanteren we verschillende instrumenten om duurzaamheid binnen deze asset class te bevorderen. Door de jaren heen hebben we een heuse evolutie doorgemaakt van negatieve uitsluitingen naar engagement en nu naar positieve impactbeleggingen. De nadruk komt steeds meer te liggen op het behalen van marktconforme rendementen met positieve maatschappelijke effecten. Het een mag niet ten koste gaan van het ander, en dat hoeft ook niet!

ESG-factoren zijn volledig geïntegreerd in het beleggingsproces en onlosmakelijk verbonden met onze creditanalyse. Daarna treden we in gesprek met ondernemingen om het neerwaartse risico verder te mitigeren. Zonder het universum te beperken en in tegenstelling tot uitsluitingen kunnen wij met engagement problemen daadwerkelijk helpen oplossen én financiële waarde toevoegen. Dat is wat onze klanten en hun deelnemers willen: een goed pensioen, te genieten in een leefbare wereld.

Margriet Looije, Vice President, BlackRock

> ESG-proof beleggen hoeft geen rendement te kosten. Het primaire doel van een institutionele belegger is om aan de verwachtingen en toezeggingen te voldoen van zijn stakeholders. Maatschappelijk verantwoord beleggen past daar goed in en hoeft niet ten koste te gaan van rendement. Sterker nog, vele onderzoeken hebben uitgewezen dat er een positieve relatie is tussen ESG-beleggen en financiële resultaten.

Duurzaam beleggen wordt steeds minder een kwestie van 'moeten', maar wordt door steeds meer investeerders omarmd en geïntegreerd in hun beleggingsbeleid. De manier waarop een bedrijf omgaat met ESG-factoren, kan iets zeggen over een efficiënte bedrijfsvoering, de productiviteit en de kwaliteit van het management van het bedrijf. Door de integratie van ESG-factoren in het beleggingsbeleid kunnen ESG-risico's, maar ook kansen, veel beter in kaart gebracht, benut en beheerst worden.

Betrouwbare gegevens en het gebruik van geavanceerde systemen zijn van groot belang bij het verzamelen en analyseren van deze ESG-factoren. Wij hebben verschillende ESG-data, zoals bijvoorbeeld carbonemissies, goed bestuur en personeelsbeleid, geïntegreerd in ons risico- en portefeuillebeheersysteem. Hierdoor zijn wij in staat om portfolio's te analyseren op duurzame factoren en tevens schaalbare duurzame beleggingsoplossingen te leveren. Door ESG-data te harmoniseren, maar ook door intensieve betrokkenheid bij het publieke debat, leveren wij een bijdrage om de acceptatie van duurzame bedrijfsvoering te versnellen.

Op deze manier kan duurzaam ondernemen en beleggen een krachtige aanjager worden van positieve maatschappelijke verandering waarbij geen rendement ingewisseld hoeft te worden. Door schaalbare, toegankelijke en kostenefficiënte producten en oplossingen aan te bieden, wordt momentum gecreëerd om steeds meer mensen aan te moedigen te investeren in een betere toekomst.

Rishma Moennasing, Senior Manager Selection Equities, Rabobank Nederland

> Gezien de vele tinten groen van ESG-beleggingen is deze vraag niet eenduidig te beantwoorden. Bij alleen een uitsluitingsbeleid bijvoorbeeld heb je een zeer donkergroen fonds, maar laat je wellicht ook rendement liggen. Maar nog belangrijker: je maakt dan ook geen gebruik van de invloed die je als belegger hebt, door te stemmen en te engagen om het duurzame beleid van ondernemingen te verbeteren. Het bereiken van positieve veranderingen is voor ESG-beleggers ook belangrijk, misschien wel het belangrijkste. Dit komt helemaal tot uiting bij impactbeleggen. Bij impactbeleggen meet je in principe allereerst het sociale en maatschappelijke rendement dat de belegging heeft behaald en komt het financiële rendement op een tweede plek. Het een hoeft het ander natuurlijk niet uit te sluiten, maar er kan een tweestrijd tussen het impact- en financieel rendement ontstaan. Ook het meten aan welke SDG-doelen een onderneming bijdraagt naast de winstcijfers die zijn behaald, krijgt steeds meer de aandacht van beleggers.

De huidige maatschappij waarin wordt gekampt met een aantal grote uitdagingen zoals klimaatverandering, de ongelijke verdeling van inkomen, gelijke rechten voor iedereen, en een schaarste aan natuurlijk kapitaal vraagt dat beleggers en bedrijven hun verantwoordelijkheden pakken. Beleggen waarbij het alleen om een financieel rendement draait, is niet meer van deze tijd. En het goede nieuws is dat het merendeel van de wetenschappelijke studies aantoont dat de focus op ESG gepaard gaat met een goed financieel resultaat in veel verschillende assets en regio's.

Helma Verkouw, Director, Client Relations & ESG knowledge specialist, Russell Investments

> Of ESG-proof beleggen rendement mag kosten bepaalt uiteindelijk de markt en de wijze waarop we beleggen. We onderkennen het belang van ESG en integreren ESG in ons beleggingsproces op grond van een viertal overtuigingen: 1) ESG-factoren hebben een materiële impact op beleggingen. De impact verschilt per bedrijf, branche, regio, omvang en in de tijd; 2) Een goed begrip van hoe ESG-factoren de waarde van beleggingen bepalen, draagt bij aan een succesvol investeringsproces; 3) Het inbedden van ESG-overwegingen in de bedrijfscultuur en -processen leidt tot consistentere, langdurige en succesvollere beleggingsuitkomsten; 4) Betrokken en actief aandeelhouderschap (proxy voting en engagement) is een effectief instrument voor een verbeterd beleggingsresultaat.

Onze ESG-kennis en manager ranking (universum 14.000+) behoort tot ons intellectueel eigendom en kent een lange staat van dienst en ontwikkeling. We hebben systematische en kwalitatieve ESG-strategieën ontwikkeld en geïmplementeerd, zoals ESG decarbonization 2.0-technologie. We beoordelen onze managers zoals we bedrijven beoordelen en zien dat managers die rekenschap geven over ESG het op de lange termijn beter doen. We zijn actieve eigenaren van onze holdings en kiezen specifieke ESG-acties voor engagementactiviteiten. Wereldwijd dragen we bij met interessante research zoals over de non- en materiële impact van ESG-factoren op beleggingsbeslissingen. Met als resultaat de hoogste rating A+ door UN PRI vorig jaar.

Voor ons is ESG-bewustzijn en -integratie niet het beperken van ESG-effecten, of het puur gericht zijn op ESG-statistieken, of opzettelijk investeren in ESG. Bij ons gaat het om begrip van en balans met betrekking tot de impact van ESG op beleggingsuitkomsten, en dit bepaalt uiteindelijk het rendement.

Wanneer wordt ESG-beleggen mainstream?

Els Ankum-Griffioen, Senior Manager Business Development & Investor Relations, Triodos Investment Management

> Het toenemend bewustzijn rondom de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties en de gemeenschappelijke taal die het biedt, draagt eraan bij dat ESG, of duurzaam beleggen, in het algemeen populairder wordt. Zo is een kwart van de beleggingen inmiddels duurzaam, maar mainstream is het zeker nog niet.

Zolang traditionele (marktwaaardegewogen) benchmarks leidend zijn in de ALM en beleggen conform de ALM tegen de laagst mogelijke kosten betekent dat institutionele core-portefeuilles vooral passief zijn, is er onvoldoende prikkel om op de gehele institutionele portefeuille ESG-beleggen toe te passen. Wel komt er vaak een accentverschuiving in de portefeuilles, wanneer reputatierisico in het geding is of deelnemers vragen stellen over waar hun pensioenfondsen eigenlijk in belegt. Dan wordt ESG veelal op een aantal meetbare thema's ingevuld en soms wordt zelfs voor een klein deel van de portefeuille op aandeelhoudersvergaderingen gestemd, waar dan uitgebreid over wordt gerapporteerd.

Het kantelmoment waarbij ESG-beleggen mainstream kan worden, is wanneer professionele beleggers hun verantwoordelijkheid voor zeer materiële langetermijnrisico's meenemen in hun beleggingsplannen en voor alle beursgenoteerde bedrijven vanuit toezicht de combinatie van financiële en duurzaamheidsrapportage verplicht wordt gesteld. Het nieuwe normaal is dan dat alle risico's worden meegenomen in de constructie van beleggingsportefeuilles. Dan is beleggen per definitie meer toekomstbestendig en meer duurzaam.

Yvonne Bakkum, Managing Director, FMO

> Kijkend naar het aantal ondertekenaars van de 'Principles for Responsible Investing' durf ik te stellen dat ESG-beleggen al mainstream is. Sinds 2006 hebben ruim 1.800 beleggers een totale asset-base van USD 70 biljoen gekoppeld aan deze principes.

Het mitigeren van ESG-risico's is echter niet genoeg. Het is tijd voor ESG 2.0: beleggen met positieve impact. Dus de vraag is: wanneer wordt impactbeleggen mainstream?

Een groeiende groep beleggers realiseert zich dat zij meer kunnen doen dan negatieve impact vermijden. De 'Sustainable Development Goals' hebben kleur gegeven aan deze ambitie. Van de naar schatting 2,5 biljoen dollar extra die jaarlijks nodig is om deze doelstellingen te realiseren, moet maar liefst 2,4 biljoen naar ontwikkelingslanden gaan. En terwijl het financieringsgat in westerse landen slechts 10% is, is dat in ontwikkelingslanden ruim 40% en in Afrika zelfs 90%.

Door te beleggen in ontwikkelingslanden kan de potentie van impactbeleggen optimaal worden benut daar waar het het meest nodig én efficiënt is. Immers, met een euro bereik je in Nigeria meer dan in Nederland. Het track record van FMO laat zien dat duurzaam investeren in ontwikkelingslanden minder risicovol is dan veel beleggers denken, en bovendien een aantrekkelijk rendement oplevert. Zodra investeerders behalve op financieel rendement en risico ook gaan sturen op impactrendement, is de stap naar ontwikkelingslanden logisch. Juist daarom ontwikkelen wij fondsen. Dankzij meer fondsen van institutionele kwaliteit en schaal wordt impactbeleggen mainstream.

Hanneke Veringa, Country Manager The Netherlands, AXA Investment Managers

> Naar onze mening wordt ESG-beleggen mainstream op het moment dat de effecten van klimaatverandering een integraal onderdeel vormen van het beleggingsproces. Sinds de klimaatconferentie (COP21) van de Verenigde Naties in Parijs is de aandacht voor klimaatverandering aanzienlijk toegenomen. Wij zien de Overeenkomst van Parijs dan ook als een beslissende stap richting een drastische beperking van de wereldwijde uitstoot en een CO₂-neutrale samenleving halverwege deze eeuw.

Een onderzoek onder Nederlandse pensioenfondsen dat in december 2017 door de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) werd gepubliceerd, biedt interessante inzichten in de wijze waarop institutionele partijen met klimaatverandering omgaan. Zo blijkt dat 58% van de pensioenfondsen metingen uitvoert naar de CO₂-uitstoot van een deel van de portefeuille, meestal zo'n 25% tot 50% van het beheerd vermogen. Slechts 24% van de respondenten maakt de resultaten van de carbon footprint openbaar.

Beleggers hebben klimaatverandering weliswaar op de agenda staan, maar nemen slechts een beperkt gedeelte van hun portefeuille onder de loep of hebben ondanks goede intenties nog portefeuilles met een hoge CO₂-footprint. In dit licht pleiten wij voor een 'reality check', waarbij naast de CO₂-footprint van de gehele portefeuille ook de CO₂-uitstoot per euro belegd vermogen op totaal niveau en per asset class gemeten wordt. Deze wijze van meten, maakt het mogelijk om gericht maatregelen te nemen. Als de CO₂-footprint een 'key performance indicator' wordt, zal het automatisch onderdeel gaan vormen van het beleid en het 'dashboard' van de beleggingscommissies van pensioenfondsen.

Claudia Vroom, Executive board member & Director Fund Services, Triple Jump

> Als je de financiële bladen en websites er deze dagen op naslaat, kan je niet anders dan concluderen dat ESG-beleggen nu al heel hard op weg is mainstream te worden. Wat je je kunt afvragen, is met welke intentie deze trend plaatsvindt. Vanuit een compliance- of risk-gedachte? Of met het idee om daadwerkelijke positieve impact te creëren met al je beleggingen? Bij de circa \$900 miljoen die wij investeren, begint alles vanuit die insteek, het is geen 'nice to have' maar een 'need to have positive impact' (en dat gaat verder dan ESG).

Vanuit onze dagelijkse contacten met investeerders merken we dat de interesse en bereidheid om er op die manier naar te kijken er zeker is. Het blijkt echter dat investeerders veel hulp nodig hebben bij het begrijpen en het een plaats geven van 'zachte' resultaten in hun 'harde' portefeuille. De aanname dat het nastreven van positieve impactresultaten ten koste zou gaan van financieel rendement blijkt hardnekkig. Het blijft mij verbazen dat het gat tussen de zeer grote aantoonbare behoefte en de beschikbaarheid van kapitaal zo groot is. Maar, zoals een grote belegger mij verzekerde: 'Jullie zitten in een nichemarkt die straks mainstream wordt, het is een kwestie van geduld'. Laten we hopen dat hij gelijk krijgt, en dan denk ik daarbij vooral aan het leveren van een bijdrage aan de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen, niet aan een filter...

CONCLUSIE

CONCLUSIE

Wie dient uiteindelijk te bepalen hoe het ESG-beleid van een pensioenfonds eruit moet zien? Allereerst, zo geven de professionals aan, moet beleggingsbeleid natuurlijk aansluiten bij de deelnemerswensen. Het is uiteindelijk aan het bestuur om daar een invulling aan te geven en een zo goed mogelijk pensioen te verzorgen voor de deelnemers, op korte en lange termijn. Juist die lange termijn sluit aan op ESG-beleid.

Maakt dat dat er dwang nodig is vanuit de toezichthouder om ESG-beleid te implementeren in de hele beleggingsportefeuille? Volgens een van de professionals is ESG-beleid onontkoombaar en is er dwingende wetgeving op komst. Een andere deelnemer wijst ook op steeds meer druk van de buitenwereld; om reputatieschade te voorkomen en draagvlak te creëren is het belangrijk voor een pensioenfonds om 'kleur te bekennen', en DNB mag daar ook druk op geven. Maar niet iedereen is voorstander van dwang; de professionals wijzen er ook op dat ESG-beleggen al steeds meer – vanuit intrinsieke motivatie – omarmd en geïmplementeerd wordt en het geen kwestie zou moeten zijn van 'moeten'. Aanmoedigen en faciliteren zou dan beter werken.

Wat weerhoudt sommige pensioenfondsen er dan nog van om de gehele beleggingsportefeuille ESG-proof te beleggen? Diverse professionals wijzen erop dat het idee dat ESG-beleggen minder rendement op zou leveren, nog hardnekkig leeft. Echter, ESG-proof beleggen hoeft helemaal geen rendement te kosten en dit wordt ook ondersteund door verschillende academische onderzoeken. Er wordt door meerdere professionals op gewezen dat een ESG-beleid juist noodzakelijk is voor een goed rendement op lange termijn – bedrijven die verantwoord omgaan met de E, S en G presteren op de lange termijn beter.

Daarbij wordt het steeds gebruikelijker om niet alleen te denken in termen van de uitsluiting van niet-duurzame beleggingen en het beheersen van risico's – maar ook bewust bezig te zijn met het realiseren van een positieve impact. Naast het rendement wordt dan ook het sociaal en maatschappelijk rendement van de belegging belangrijk. Er wordt bijvoorbeeld steeds vaker gemeten aan welke SDG-doelstellingen een onderneming bijdraagt.

Wellicht worden pensioenfondsen er ook nog van weerhouden hun portefeuille ESG-proof te beleggen omdat zij het lastig vinden om concreet invulling te geven aan het ESG-beleid, waarbij thema's moeten worden gekozen en keuzes moeten worden gemaakt. Daarbij kan het ook moeilijk zijn om concreet te maken aan welke maatschappelijke doelstellingen bepaalde beleggingen bijdragen. De professionals wijzen er echter op dat veel bedrijven bezig zijn om data over ESG-beleggingen en -factoren goed in kaart te brengen. Er komen steeds meer oplossingen beschikbaar die ervoor zorgen dat het makkelijker wordt om ESG in de portefeuille te implementeren.

Wanneer wordt ESG-beleggen dan mainstream? Als je bijvoorbeeld kijkt naar de media en het aantal ondertekenaars van de 'Principles for Responsible Investing', zijn we volgens de professionals al goed op weg. Een kantelmoment zou kunnen komen wanneer beleggers inzien dat zij hun verantwoordelijkheid moeten nemen voor meer toekomstbestendig en duurzaam beleggen, eventueel in combinatie met verplichtstelling. Een van de professionals ziet het kantelpunt vooral ontstaan wanneer klimaatverandering en de 'CO₂-footprint' als indicator een integraal onderdeel gaan vormen van het beleggingsbeleid.

Volgens de professionals moet vooral de vraag gesteld worden: Wanneer wordt impactbeleggen – waarbij daadwerkelijk wordt belegd met de intentie om positieve impact te creëren – mainstream? Pas dan is er een echte verschuiving op komst. Zoals een van de deelnemers het formuleert: het gaat dan niet alleen om een 'nice to have', maar om een 'need to have positive impact'.